DÜZENSİZ GÖÇÜN KENTLERDE "DÜZENLENMESİ": MEKSİKA'DA GÖÇMEN EVLERİ[1]

Elif Tuğba DOĞAN*

Özet

İnsanlar, ekonomik, politik istikrarsızlık, şiddet ve doğal afetler gibi nedenlerle göç etmektedir. Ancak hedef ülkelerin katı göç politikaları, göçün düzensizleşmesine neden olmaktadır. Katı politikalar, göçü tümüyle önleyemediği gibi göçmenler açısından tehlikeli hale de getirmektedir. Küresel göç haritasında Orta Amerikalı göçmenler için Meksika, geçilmesi gereken uzun ve tehlikeli bir koridordur ve Meksika'daki göçmen evleri (*casas del migrante)*, göçmenlere sundukları hizmetlerle göç sürecinde stratejik bir konuma sahiptir. Bu çalışmada, düzensiz göçün kentlerde göçmen evleri aracılığıyla nasıl "düzenlendiği" açıklanmaktadır. Araştırmanın verileri ise Temmuz-Aralık 2017 arasında ziyaret edilen San Luis Potosí, Tijuana, Saltillo ve Tapachula kentlerindeki dört göçmen evine ilişkin gözlemlerden ve buradaki yetkililerle yapılan görüşmelerden derlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Düzensiz göç, göç yönetişimi, göçmen evleri, Orta Amerika, Meksika.

"ARRANGEMENT" of IRREGULAR MIGRATION in URBAN AREAS: "MIGRANT SHELTERS" in MEXICO

Abstract

People migrate due to economic, political instability, violence and natural disasters. However, strict migration policies of receiving countries cause irregular migration. On the global migration map, Mexico is a long and dangerous

---

[1] Bu çalışma 7-9 Eylül 2018 tarihlerinde Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi ile Hacettepe Üniversitesi'nin Karaman'da düzenlediği III. Kentfor: Yerel Kalkınma ve Siyasal-Toplumsal Dönüşüm Bağlamında Kent ve Çevre Yönetimi kapsamında sunulan "Düzensiz Göçün Kentsel Alanlarda "Düzenlenmesi": Orta Amerikalı Transit Göçmenlerin Meksika Kentlerindeki Geçici Durağı "Göçmen Evleri" başlıklı bildirinin genişletilmiş halidir.

* Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, ORCID: http://orcid.org/0000-0003-2238-2903

corridor for Central American immigrants, and the "migrants shelters" (*casas del migrante)* have a strategic position in the migration process with the services they offer to immigrants. In this study, it is explained how irregular migration is "organised" by migrant shelter in Mexican cities. The data of the study were compiled from the observations of the four migrant shelters in the cities of San Luis Potosí, Tijuana, Saltillo and Tapachula, which were visited between July-December 2017, and from the interviews with the authorities of shelters.

Key Words: Irregular migration, governance of migration, migrant shelters, Central America, Mexico.

Giriş

İster düzenli ister düzensiz biçimde olsun göç, ekonomik, sosyokültürel, politik, demografik ve güvenlik gibi farklı boyutları ile bireyleri, toplumları ve ülkeleri etkileyen karmaşık bir olgudur. Ulusal sınırları aşması durumunda ise artık göç, birden çok ülkenin hem iç dinamiklerine hem de uluslararası ilişkilerine tesir edecek düzeye erişir. Günümüzde bu olguyu tüm boyutları ile değerlendirebilmek ancak çok disiplinli çalışmalarla mümkündür.

Bireyleri ve devletleri etkileyen göç olgusunun ulusal ve uluslararası politik gündemin önemli konularından biri olduğu bilinmektedir. Küresel düzeyde göçmen ve mülteci sayıları, yoksulluk, kıtlık, doğal afetler, iç savaş ve şiddet gibi sebeplerle artmaktadır. Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan *2017 Uluslararası Göç Raporu*'na göre dünya üzerindeki uluslararası göçmen sayısının 258 milyon olduğu tahmin edilmektedir.[2] Sayıları artış gösteren göçmenlerin ayrıldıkları, geçtikleri ve vardıkları ülkelerin siyasal, ekonomik, sosyokültürel dinamiklerinden etkilendikleri gibi bu sayılanlar üzerinde de az ya da çok etkili oldukları söylenebilir.

Uluslararası göçmenlerin büyük çoğunluğu, ülkelerin yasal düzenlemelerine uygun biçimde göç etmiş, hedef ülkedeki kalışları düzenlileştirilmiştir. Buna karşın sayıları ancak tahmin edilebilen düzensiz göçmenler dünya ölçeğinde artış göstermektedir (IOM, 2017:1). Düzensiz göç, bir ülkeye "yasal prosedüre uymadan" gerçekleşen girişleri, ülkede kalışı, izinsiz çalışmayı ve ülkeden çıkışı tanımlayan; doğası gereği kayıt altında tutulamayan bir durumdur. Bu bağlamda düzensiz göç, devletler açısından bir güvenlik problemi olarak değerlendirilmekte, *göçün güvenlikleştirilmesi* sürecinde de sıklıkla sınır güvenliğine yönelik uygulamalar, göçü düzenlemeye yönelik politikalardan

[2]http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/MigrationReport2017.pdf (08.10.2018)

söz edilmektedir (Bourbeau, 2011; Mandacı ve Özerim, 2013). Ancak güvenlik, düzensiz göç tartışmalarındaki tek konu başlığı değildir. Bazı siyasal söylemlerde engellenmesi, mücadele edilmesi gereken bir olgu olarak yer almasına rağmen göçmenlerin savunmasızlığı, hak ihlalleri, yerel halkın kabulü ya da göçmenlerin uyumu bağlamında da yine hem politik tartışmaların hem de sivil toplum kuruluşlarının, akademinin gündemindedir.

Uluslararası gündemdeki yeri yanı sıra göç, yerel düzeyde, hem yerel halkın hem de göçmenin ortak kullandığı alanlarda kendini somut olarak göstermektedir. Örneğin altyapının ve çeşitli hizmetlerin yeterince hızlı gelişmediği kentlerde sosyoekonomik ve mekânsal ayrıma tabi, alt kültürler oluşmaya başlamaktadır (İçduygu ve Biehl, 2012:2). Mekânsal ayrışma/kümelenme,[3] yerel halkın göçmenlere yönelik tutumu ve göçmenleri nasıl gördüğü ile ilgili olduğu gibi, göçmenin kendini güvende hissettiği, dayanışma içinde olacağı grupların varlığı ile de ilgilidir. Bu durum hedef ülkeye varmış göçmenler için geçerli olduğu gibi, göç süreci devam eden transit göçmenler için de benzer niteliktedir. Ne var ki transit göçmenlerin *geçiciliği* (Collyer ve De Haas, 2012:476); onları daha görünmez kılmakta ve yukarıda söz edildiği gibi daha çok sınır güvenliği bağlamında bir sorun olarak değerlendirilmelerine neden olmaktadır. Oysa, transit göçmenler katı göç politikaları ve sıkı sınır denetimleri nedeniyle göç koridorundaki geçiş ülkelerinde beklenenden uzun süre kalabilmekte hatta planlarını değiştirip *kalıcı* hale gelebilmektedir (İçduygu ve Biehl, 2012: 30).

Bu çalışma, Meksika göç koridorunu kullanarak ABD'ye ulaşmaya çalışan Orta Amerikalı göçmenlerin kentlerdeki durakları olan göçmen evleri özelinde "düzensiz göçün nasıl düzenlendiğini" tartışmayı amaçlamaktadır. Çalışmada düzenleme, yasal bir süreci değil, dağınık olanın toparlanması bağlamında kullanılmaktadır. Meksika, transit göçmenlere yönelik sivil toplum kuruluşlarının çalışmaları bakımından farklı bir deneyime sahiptir. Makalenin verileri literatür taramasıyla birlikte, 2017 yılında Meksika'nın farklı kentlerinde (San Luis Potosí, Tijuana, Saltillo, Tapachula) ziyaret edilen göçmen evlerindeki görüşme ve gözlemlerden edinilmiştir. Türkiye açısından farklı bir deneyim olması itibarıyla, düzensiz göç ile kentlerde geçici olarak barınan - ve kimi zaman kalıcı hale gelen- transit göçmenlerin kentteki yeri ve kilisenin organize ettiği göçmen evlerinin düzensiz göç sürecindeki rolü bu çalışma kapsamında ele alınacaktır.

[3]Ayrıntılı bir çalışma için bkz. Yüceşahin, M.Murat, "Uluslararası Göç, Kimlik ve Mekânsal Kümelenme-Ayrışma" http://iibfdergi.sdu.edu.tr/assets/uploads/sites/352/files/yil-2017-cilt-22-sayi-goc-yazi02-29122017.pdf (08.10.2018)

Düzensiz göç, göç yönetimi ve yönetişimi tartışmaları

"İnsan hareketlerinin devletler tarafından kontrol edilemeyen ve gözetlenemeyen kısmı" (Atasü-Topçuoğlu, 2015:501) olarak düzensiz göçün boyutlarını tam olarak tespit etmek mümkün değildir. Yine de güvenlik güçlerince yakalanan ve sınır dışı edilenlere ilişkin kayıtlarla düzensiz göçmen sayılarının asgari düzeyinin tespiti, bu bulanık durumu bir parça netleştirmektedir. Göçün düzensizliğine ilişkin genel bir çerçeve çizilse de hangi kuralların ihlal edilerek göçmenlerin düzensiz hale geldiği, ülkelerin göç politikaları ve yasal düzenlemeleri ile farklılaşabilmektedir. Dolayısıyla bir göçmenin düzenlilik/düzensizlik statüsü hem ülkeden ülkeye hem de aynı ülkede dönemden döneme değişiklik arz edebilir. Bu değişikliklerin sebebi ülkelerin göç politikalarıdır ve "düzensizlik" politik bir tanımlamanın sonucudur (Düvell, 2011).

Toksöz (2018) günümüzde eşitsiz gelişimin sebep olduğu ekonomik, sosyal, siyasal sorunların insanları düzensiz göçe zorladığını ve enformel işgücü piyasasının bir parçası haline getirdiği iddiası ile, ülkelerin göç politikalarının dışında kalan göçmen işçilerin korunmasızlığının arttığını ifade etmektedir. Castles (2010: 49, 53) de düzensiz göçün esasen hedef ülkenin işgücü talebi ile hükümetlerin yasal göç kanalları oluşturma konusunda istek ya da iradesi arasındaki uyumsuzluktan kaynaklandığını belirtmektedir. Castles'in düzensiz göç tanımı ekonomik amaçlı düzensiz göçleri açıklamak için kullanılmaktadır. Bununla birlikte, sınırı belgesiz geçen bireysel ya da kitlesel sığınmacı hareketleri için farklı dinamikler işlemektedir.

Ülkesindeki politik istikrarsızlık nedeniyle meydana gelen şiddet olayları, iç savaş, dini inancı, etnik kökeni ya da belli bir sosyal gruba mensup oluşu nedeniyle can güvenliğinin olmadığını düşünen kişiler, yani sığınmacılar da, ülke sınırlarını düzensiz biçimde geçmektedirler. Bu gibi durumlarda sığınmacı, iltica başvurusu yaptığında sınırı düzensiz geçmesi sebebiyle herhangi bir takibata uğramamaktadır. Ancak ülkesinden şiddet gibi zorunlu haller sebebiyle ayrılan sığınmacının, iltica başvurusu reddedilip, ülkeden ayrılması beklendiği halde ülkede kaldığı durumda da bu kişiler düzensiz göçün kapsamındadırlar. Düzensiz göçün bir diğer biçimi, transit göçmenlerin hareketliliğini içermektedir. Buna göre transit göçmenler, hedef ülkeye varmak üzere belli bir göç rotasında ekonomik durumu, bölgenin coğrafi koşulları, çevreye ilişkin bilgi düzeyi ve ülkelerin sınır güvenlik uygulamalarına bağlı olarak fasılalarla hareket eden göçmenleri ifade etmektedir.

Yukarıda sözü edilen farklı düzensiz göçmen kategorileri, devletlerin göç politikaları ile ilişkili olarak şekillenmektedir. Devletlerin göç yönetimi anlayışı, kısıtlamaları, tanınan hakları, uygulayıcı kurumları, sürecin işleyişine ilişkin düzenlemeleri belirlemektedir ve göç yönetimi ile ülkede göçün eko-

nomik, sosyal ve siyasal boyutları ile düzenlenmesi amaçlanmaktadır. Uluslararası Göç Örgütü (IOM), göç yönetimini "özellikle hem devlet sınırları içerisinde yabancıların girişi ve mevcudiyetini hem de mültecilere ve korunma ihtiyacı bulunan diğer kişilere sağlanan korumayı yönetmek üzere, sınır ötesi göçleri düzenli ve insani bir şekilde yönetmek için çeşitli devlet kurumları ile ulusal bir sistemden oluşan yönetim" biçiminde tanımlamaktadır (IOM, 2009: 22). IOM'un tanımından yola çıkılarak, göç yönetiminde devlet kurumlarının merkezi konumda olduğu belirtilmelidir. Devlet, sürecin yönetilmesinden sorumlu birincil aktördür. Bu bağlamda devlet, yalnızca sınır güvenliğine yönelik değil, yerel halk ve göçmenler arasında toplumsal kabul ve uyum, göçmenler açısından kentlerde barınma, sağlık ve eğitim hizmetlerine erişim, istihdama katılım, göçmen kaçakçılarına ve insan ticaretine maruz kalma riski daha fazla olan düzensiz göçmenlerin temel insan haklarına saygılı, koruyucu tedbirleri içerecek biçimde göçü yönetmeyi hedeflemelidir. Nitekim göç hareketliliğinin yoğun olduğu durumlarda göçün etkin biçimde yönetimine daha çok ihtiyaç duyulmaktadır.

Bunun yanında, günümüzde göçün küresel niteliği ulusal göç yönetimi anlayışını farklılaştırarak "göç yönetimi" yerine "göç yönetişimi" kavramını öne çıkarmaktadır. 1990'lı yıllarda popüler olan yönetişim kavramını küresel düzeyde bilinir kılan Dünya Bankası olmuştur. Dünya Bankası'na göre, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki yapısal uyum programlarının beklendiği gibi işlememesinin arkasında devletin sorunlu bürokratik faktörleri yer almaktadır (Sönmez, 2011:127). Bir başka deyişle kavram, sorunların çözümünde devleti yetersiz gören dönemin neoliberal anlayışı ile gündeme gelmiştir. Genel bir tanımı yapılacak olursa; "yönetişim, devlet, piyasa ve toplum arasındaki etkileşim ve ortaklaşa hareket etme biçimlerinin genel ismidir" (Sönmez, 2011:130). Kavramın göç ile bağlantılı kullanıldığı durumda ise yönetişim, "küreselleşen bir dünyada göçe devlet merkezli bir bakış açısından yaklaşmanın yeterli olmadığı gibi, çeşitli sorunların ortaya çıkmasına zemin hazırladığını görünür" kılan (Ihlamur-Öner, 2015:596), bir niteliğe sahiptir.

Yukarıda yönetişimin devletle birlikte başkaca aktörleri de sürece dâhil eden bir yapıyı ifade ettiği belirtilmiştir. Bu çerçevede Toksöz (2014:31), göç yönetişimini "göç ile ilgili politikaların ve programların sadece bir ülke devleti tarafından yapılması değil, devletler arası tartışmalar ve anlaşmalar, çok taraflı forumlar ve istişari süreçler, uluslararası örgütlerin ve sivil toplumun (STÖ'ler, vakıflar, diaspora toplulukları, sendikalar, akademi, özel sektör) aktiviteleri üzerinden politika yapımına müdahil olması" biçiminde tanımlamak-

tadır. Göçün küresel bir nitelik kazanması ile ortaya çıkan küresel göç yönetişimi anlayışının ise, günümüzde çeşitli forumlar[4] aracılığıyla işbirliğini, diyaloğu teşvik ettiği gözlenmektedir.

Yönetişim sürecinde gelişmiş ülkeler, çok uluslu şirketler, Dünya Ticaret Örgütü, Dünya Bankası gibi baskın aktörlerin yanında sivil toplum da bir başka aktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Neoliberal küresel göç yönetişimi sistemi içerisinde sivil toplum, etkili bir potansiyele sahip olsa da diğer baskın aktörler karşısında etki gücü sınırlıdır ve bu yönetişim anlayışında aktörler arasındaki ilişki, hegemonik ve asimetrik olarak değerlendirilmektedir (Delgado Wise, 2018; Likić-Brborić, 2018). Konuya eleştirel perspektiften yaklaşan bir diğer isim olan Ronaldo Munck (2008) da, göçten etkilenen ülkeler arasındaki eşitsiz gelişmişlik düzeylerini dikkate alarak, küresel düzlemde göç yönetişiminin eşitler arası bir diyalog zemininden uzak bir girişim olabileceğini hatırlatır. Yani hem devlet, sivil toplum ve çok uluslu şirketler arasında hem de farklı gelişmişlik seviyesine sahip devletlerin kendi aralarında eşitsiz bir zeminden söz edilmektedir.

Yukarıda göçün küresel boyutu itibarıyla küresel göç yönetişiminden söz edilmiştir. Bununla birlikte, göçün birden çok ülkeyi, bölgeyi ekonomik, toplumsal, siyasal ve güvenlik boyutlarıyla etkileyen gücü, kendini en somut haliyle yerel mekânlarda göstermektedir. Dolayısıyla göçün küresel olduğu kadar yerel boyutu da dikkate alınmalıdır. Özellikle kentlerde göçmenlerin güvenlik, barınma ve beslenme gibi temel gereksinimlerinin giderilmesi, organize suç örgütlerine karşı korunması, ekonomik açıdan kendilerine yetebilir olmaları, yerel halk ile çatışmacı olmayan bir ilişkinin kurulabilmesi, sağlık ve eğitim hizmetlerine erişimi gibi konular yerel düzeyde acil olarak çözüm bekleyen gündem maddelerini oluştururlar. Dolayısıyla, göç yerelden küresele yönetilmesi gereken çok katmanlı bir olguya dönüşür.

Göçe ilişkin sorunların çözümünde sıklıkla sözü edilen diyaloğun devletler ya da diğer aktörler arasında işlevsiz kalması, işbirliğinin kurulamamış ya da yürütülememiş olması kimi zaman yönetişimin aktörlerinden birini inisiyatif almaya ya da daha bağımsız hareket etmeye yönlendirebilmektedir. Bu süreçte insani yardım ve insan hakları savunucusu kuruluşlar, sivil toplumun parçaları olarak ön plana çıkmaktadır ve yürüttükleri faaliyetlerle sorunların çözümüne farklı derecelerde katkı sunmaktadır. Çalışma kapsamında örneği verilecek göçmen evleri, düzensiz göçün yol açtığı sorunlara somut çözümler sunabilen yerel aktörler olarak değerlendirilecektir.

[4] Bu forumlardan en kapsamlı olanı "Göç ve Kalkınma Üzerine Küresel Forum (GKKF)"dur. Ayrıntılı bilgi için bkz. Toksöz, 2014.

ABD'ye yönelik düzensiz göç ve ABD-Meksika sınırı

Meksika, küresel göç haritasındaki önemli ülkelerden biridir. Türkiye'den uzakta, ancak tarihsel süreçte benzer göç dinamiklerini paylaşmış bir ülke olarak, coğrafi konumu ve ABD ile sınır komşuluğu nedeniyle işlek bir göç koridorudur (Castles, 2006; Escobar vd.. 2006; İçduygu ve Sert, 2010; Martin, 2011) 20. yüzyılın başından günümüze başta ekonomik nedenlerle, sonrasında aile birleşmeleriyle çok sayıda Meksikalı, ABD'ye göç etmiştir. Aşağıda örnekleri verilen ikili anlaşmalarla düzenli göç hareketliliği yaşandığı gibi, düzensiz göç de süreç içerisinde artış göstermiştir. ABD'nin şeker pancarı tarlalarında çalıştırmak için işgücü talebi nedeniyle ilk kez 1909 yılında Meksika ile yapılan ikili bir anlaşma sonrası göçmen işçiler kuzeye geçmişlerdir. Kısa bir süre sonra, 1917 yılında ABD okuryazarlık testleri uygulayarak Avrupa'dan, Asya Pasifik bölgesinden göçleri sınırlamayı amaçlayan bir düzenleme çıkarmıştır. Bu düzenlemenin yapıldığı dönemde tarım ve demiryolu işlerinde çalışan Meksikalılar da gerekleri yerine getiremediği için sınır dışı edilmiştir. Ne var ki, özellikle tarım işlerinde gereksinim duyulan ucuz işgücünün Meksikalı göçmen işçilerden temin ediliyor olması düzenlemelere istisnalar getirmiştir (Durand, 2007: 26-28). Bu düzenli göç döneminde de Meksika'dan ABD'ye düzensiz göç hareketliliği görülmüştür.

Ardından İkinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa'nın kalkınma hamleleri için ihtiyaç duyulan işgücünün Türkiye ve benzer ülkelerden temini gibi, ABD de ihtiyaç duyduğu ucuz işgücünü Meksika ile imzaladığı anlaşmalar aracılığıyla istihdam etmiştir. *Bracero Programı* 1942 yılında iki hükümet arasında imzalanmış ve programın yürürlükte olduğu yirmi iki yıl boyunca Meksikalı göçmen işçiler tarım işlerinde geçici olarak istihdam edilmiştir. Bu dönemdeki anlaşmalarla göç düzenlenmeye çalışılmıştır ancak programın düzensiz göçü teşvik ettiği de iddia edilmiştir (Castles ve Miller, 2008:134). 1964 yılında program sona erse de Meksika'daki ekonomik durum nedeniyle, Meksika'dan ABD'ye düzensiz göç devam etmiş, ucuz işgücünden yararlanmak isteyen Teksas ve Kaliforniyalı toprak sahipleri tarım işlerinde bu göçmen işçileri kayıt dışı çalıştırmıştır. Denebilir ki, Bracero Programı döneminde ve hemen sonrasında Meksika'dan ABD'ye göçün karakteristik özellikleri –düzensiz niteliği- oluşmaya başlamıştır (Durand ve Massey, 1992): Ucuz işgücü talebiyle ABD'li işverenler göçmenleri istihdam etmeye devam ederken, göç politikaları katılaşmış; ek olarak Latin Amerika ülkelerinden ABD'ye yönelik uyuşturucu trafiğinin de etkisiyle sınır güvenliği önem kazanmıştır.

ABD'nin sınır güvenliği konusunu asıl olarak gündemine alması ise 1990'larda Clinton Hükümeti ile olmuştur. 1993 yılından başlayarak düzensiz göç ile *mücadeley*e önem verilmiştir. Sınır güvenliğine ilişkin bakış açısındaki değişimle birlikte, göçmen kaçakçılarına eskisinden daha çok ihtiyaç duyulur

olmuş (Cornelius, 2001) ve bu talebe karşı kaçakçıların geçiş ücretlerini artırmasıyla sınırda önemli bir sektör canlanmıştır. ABD'ye düzensiz göçün karakteristik özelliklerinden biri de bu bağlamda kaçakçıların, suç örgütlerinin artışı olmuştur.

Bugün Meksika'nın toplam nüfusunun neredeyse onda biri ABD'de ikamet etmektedir ve bu göçmenlerin yarısından fazlası düzensiz göçmen statüsündedir (Castles vd. 2012: 124). ABD'deki ekonomik durgunluk döneminde, 2007 itibarıyla Meksika'dan ABD'ye göç azalmıştır ancak ABD-Meksika sınırı her iki ülke açısından gündemde kalmaya devam etmiştir. Bunun sebebi özellikle Orta Amerika Kuzey Üçgeni ülkeleri El Salvador, Guatemala ve Honduras'tan göçün artmasıdır. Bu artışın temel nedeni yoksulluk ve iş imkânlarının sınırlı olması gibi ekonomik gerekçelerle birlikte güvenlik sorunları ve çete şiddetidir.[5] 1998 Mitch ve 2005 Stan kasırgaları da bölgeden göçe sebep olmuştur (Guevara, 2015: 66). Günümüzde Orta Amerika ülkelerinde *güvenlik ve yoksulluk* iki önemli sorun alanıdır. Güvenlik güçlerinin baş etmekte zorlandığı çeteler, insan kaçırma, yaralama, gasp, cinayet, uyuşturucu, silah ve göçmen kaçakçılığı yaparken bölge halkını da tehdit etmektedir. Dolayısı ile ekonomik göçmenlerle şiddetten kaçan sığınmacılar aynı rotayı düzensiz göç sürecinde benzer zorluklarla aşmaya çalışmaktadır.

ABD ekonomik kriziyle birlikte, Meksika-ABD sınırını belgesiz geçen göçmenler içinde Orta Amerikaların sayısı Meksikalıları aşmıştır. Ancak Orta Amerikalı göçmenlerin bu göç yolunu kullanması yeni değildir. 1970'li-1980'li yıllarda Orta Amerika ülkelerindeki askeri darbeler, siyasal şiddet ve iç savaş nedeniyle, pek çok kişi Meksika üzerinden ABD'ye belgesiz geçmiş ve iltica başvurusu yapmadan düzensiz göçmen olarak yaşamına devam etmiştir. Buradaki düzensiz göçün sebebi, ABD'nin bazı Orta Amerika ülke vatandaşlarına yasal mülteci statüsü tanımamasıdır (Castles ve Miller, 2008:150). Guatemala, Honduras, El Salvador ve Nikaragua gibi ülkelerden ABD'ye geçenlerin sayısı 2005 yılına gelindiğinde maksimum sayıya, 433 bine ulaşmıştır (Silva Hernández, 2015: 104). Günümüzde de Meksika, Orta Amerikalı göçmen ve sığınmacılar için hem transit hem de hedef ülke konumundadır. Meksika göç koridorunu kullananların yüzde 95'ini de bu grup oluşturmaktadır (Casillas, 2011a: 145). Aşağıda, Meksika göç koridorunda göçmenlerin güney sınırından başlayarak izledikleri yollara değinilecek ve sonrasında da stratejik konumdaki *göçmen evleri* açıklanacaktır.

---

[5] http://www.pewresearch.org/fact-tank/2018/11/28/5-facts-about-illegal-immigration-in-the-u-s/ ve http://www.pewhispanic.org/2017/12/07/rise-in-u-s-immigrants-from-el-salvador-guatemala-and-honduras-outpaces-growth-from-elsewhere/ (10.10.2018). *Sınır Tanımayan Doktorlar*'ın Meksika'da Orta Amerikalı göçmenlerle yürüttüğü araştırma bulgularında ekonomik imkânların yetersizliği ve şiddet göç nedeni olarak sıklıkla tekrar edilmektedir. Bkz: https://www.msf.org.br/publicacoes/report-forced-to-flee.pdf (13.10.2018)

Guatemala Sınırından Kuzeye, Göç Koridoru Meksika

Meksika'nın ABD ile olan kuzey sınırı hem akademik çalışmalarda, hem politik demeçlerde hem de film endüstrisi içinde sıklıkla gündeme gelmektedir. Bununla birlikte, Orta Amerikalı transit göçmenlerin giriş yeri olan güney sınırı daha az bilinmektedir. Meksika, güneyinde Guatemala ve Belize ile sınır komşusudur ve güneybatısında Guatemala ile sınırı çizen Suchiate nehri, düzensiz göç açısından önemli doğal bir sınır niteliğindedir. Nehrin basit sallarla geçilmesi, karayoluna çıkana kadar yürünmesi ve sonrasında demiryolunun başladığı yere ulaşılması gerekmektedir. Ciudad Hidalgo (Chiapas) güneybatı sınır kentidir ve bu noktadan ABD'ye göçmenlerin 3 bin kilometreden fazla yolu kat etmesi gerekmektedir. Göçmenlerce kullanılan bir diğer güney sınır bölgesi, Tabasco eyaletine bağlı Tenosique kentindedir. Tüm transit göçmenler için kullanılan tek bir rota bulunmamaktadır. Ancak sıklıkla, demiryolunun başladığı Arriaga (Chiapas)[6] ve Tenosique (Tabasco) kentlerinden göçmenlerin "canavar" *(la bestia)*[7] ya da "ölüm treni" adını verdiği yük trenleriyle kuzeye; Nogales (Sonora), Ciudad Juarez (Chihuahua), Reynosa (Tamaulipas) gibi sınır kentlerine "yolculuk" edilmektedir. Göçmenler hareket halindeki trene tırmanarak, bazen de makiniste, göçmen kaçakçılarına ya da çetelere ödeme yaparak trenin üstünde ya da basamaklarında saatlerce, uykusuz olarak yol kat ederler (Carrazco Gonzalez, 2013:177) ve dinlenmek için demiryolu yakınında konuşlanmış göçmen evlerinde mola verirler.

Meksika'ya adım atmalarından kuzey sınırına varana kadar göçmenler için göç koridoru pek çok tehlike barındırmaktadır (Ruiz Marrujo, 2001; Martinez, 2010; Morales, 2010; Casillas, 2011a). Göçmenler, gasp, yaralanma, fidye için kaçırılma, taciz, tecavüz, zorla çalıştırılma, öldürülme gibi şiddetin pek çok biçimi ile yüz yüze gelmektedirler (Servan-Mori vd., 2014).[8] Geçerli bir belgeleri olmadan sınırı geçen göçmenlerin büyük çoğunluğu genç erkeklerden oluşmaktadır. Kendi ülkelerindeki yoksulluktan ya da çete şiddetinden kaçan bu genç göçmenlere yerel halk zaman zaman çete mensubu, hırsız, suçlu gözüyle bakmaktadır. Başka bir deyişle göçmenler hem fiziksel hem de psikolojik şiddete maruz kalmakta (Carrazco Gonzalez, 2013; Riediger-

---

[6] Eyalet isimleri parantez içinde verilmiştir.

[7] Bkz: https://www.migrationpolicy.org/article/central-american-migrants-and-%E2%80%9Cla-bestia%E2%80%9D-route-dangers-and-government-responses (13.10.2018)

[8] Meksika göç rotasında göçmenlere yönelik şiddet, 24 Ağustos 2010 tarihinde Tamaulipas eyaletinde vuku bulan San Fernando Katliamı ile görmezden gelinemez hale gelmiştir. Çoğunluğu Orta Amerikalı 72 göçmen, uyuşturucu karteli *Los Zetas* tarafından kaçırılmış, kartel için çalışmayı reddettikleri ya da özgürlükleri için istenen fidyeyi ödeyemedikleri için elleri bağlanarak infaz edilmiştir. 2011 yılında ise ikinci San Fernando Katliamında 193 göçmen öldürülmüştür. Hem ülkede hem de uluslararası kamuoyunda "insan hakları krizi" olarak nitelenen katliamlar Meksika'da göç politikalarında değişime neden olmuş, 2011 yılında Meksika, düzensiz göçmenlerin de haklarını koruyacağını garanti eden (md.67) Göç Yasası'nı çıkarmıştır.

Röhm, 2013; Guevara, 2015), göç koridoru da pek çok insan hakları ihlaline konu olmaktadır (Casillas, 2011b; Silva Hernández, 2015). Koridorun tüm tehlikelerine rağmen Orta Amerikalı göçmenlerin büyük çoğunluğu, kaynak ülkedeki koşullarla karşılaştırarak canları pahasına göçmen evlerindeki molalarla yolculuğa devam etmektedirler (Servan-Mori vd., 2014).

Düzensiz göçü "düzenleyen" göçmen evleri (*casas del migrante*)

Çalışmanın başında, düzensiz göçün göçmenleri korunmasız hale getirdiği ve göçmenlerin kentlerde bazı mekânlarda kümelendikleri belirtilmişti. Kümelenme göçmenler için bir başa çıkma stratejisi niteliğindedir ve yaşamlarını kolaylaştırmayı amaç edinmektedirler. Meksika'da göçün düzenlenmesi, yönetimi açısından politika ve stratejileri uygulayan resmi kurum, İçişleri Bakanlığı'na bağlı, Ulusal Göç Kurumu'dur (*Instituto Nacional de Migración, INM)* ve 1993'ten bu yana görev yapmaktadır. Ancak bu bölümde, yüzölçümü, bölgelerin coğrafi özellikleri, iklim koşulları, asayiş ve ulaşım sorunları, ülkenin tanınmaması gibi göçmenlerin Meksika'daki yolculuğunu zorlaştıran etmenlere karşı göçmenlerin hedeflerine ulaşmalarında destek olan, kentlerin yoksul mahallelerinde kurulan "göçmen evleri" göçün kentlerde "düzene sokulması" açısından özgün bir örnek olarak sunulacaktır.

Geçmişi 1980'li kadar uzanan göçmen evlerinin ilki 1985'te Tijuana'da kurulmuştur. Meksika'nın kuzey sınırına yakın bölgelerde Katolik kilisesine ait mekânların, hem ABD'ye geçmeye çalışan hem de ABD'den sınır dışı edilen göçmenlere yardım etmek üzere düzenlendiği bu ilk dönemin ardından kilise binalarından bağımsız özel binalara geçilmiştir. Meksika'nın güney ve orta bölgelerinde ise göçmen evleri kuzeye göre daha geç kurulmuş olup, bugün tüm ülkede kilisesinin organize ettiği aşevi, yurt, dispanser gibi farklı türde hizmet veren 75 organizasyon bulunmaktadır (Miranda Guardiola, 2017). Bu organizasyonlarda kilise, evlerin yönetiminden din görevlilerini (rahip/rahibe) sorumlu tutmakla birlikte, sivil personel istihdam etmekte, ayrıca gönüllü emeğine de her zaman ihtiyaç duymaktadır.

Göç yolunun zorluğu karşısında göçmenlerin geliştirdiği stratejilerin temelinde hayatta kalmak, sonrasında da hedefe ulaşmak yatmaktadır. Meksika'da kilisenin organize ettiği göçmen evleri yerel yönetimlerin, sivil toplum örgütlerinin, yerel halkın ve bölgedeki ticari işletmelerin desteğiyle yiyecek, giyecek, barınma, sağlık ve hukuki danışmanlık hizmetleri sunarak göçmenlere yardımcı olmaktadır. Bugün göçmen evleri yasal zemine sahip, devlet kurumları ile ortak ya da bağımsız hareket eden bir yapıdadır. 2011 yılında yü-

rürlüğe giren Göç Yasası'nın 70, 72 ve 73. maddeleri de sivil organizasyonların göçmenlere sağladığı desteği tanımaktadır.[9] Kilisenin göçmen evleri yasalar önünde diğer yardım kuruluşlarından farklı ya da ayrıcalıklı olmasa da ülke çapında örgütlü olması sebebiyle göçmenler tarafından daha çok bilinmekte ve tercih edilmektedir. Göçmenlerin erişiminin kolay olacağı düşünülen yerlerde açılan evlerin işleyişinde standartlaşmış kurallar bulunmamakla birlikte amaç, barınma, beslenme, güvenlik gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması olduğu kadar göçmenlerin insan haklarının da korunmasıdır(Casillas, 2011c).

Ekim 2016-Ocak 2018 tarihleri arasında Zacatecas Otonom Üniversitesi Kalkınma Çalışmaları bölümünde *Türkiye ve Meksika'da transit göç* konusunda yürütülen doktora sonrası araştırma kapsamında, göçmen evlerinin göçmenler için stratejik öneme sahip olduğu öğrenilmiş, 2017 yılının ikinci yarısında güney sınırından Tapachula (Chiapas), kuzey sınırından Tijuana (Aşağı Kaliforniya) ve Meksika'nın orta-kuzey kesiminde yer alan San Luis Potosí (San Luis Potosí) ve Saltillo (Coahuila) kentlerinden dört göçmen evine gidilmiştir. İlk ziyaret 17-21 Temmuz 2017 tarihlerinde San Luis Potosí (SLP) göçmen evine yapılmış, burada yönetici, personel, gönüllü çalışan ve göçmenlerle yapılandırılmamış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin ardından aynı göçmen evine 9-17 Eylül tarihlerinde yeniden gidilmiş, katılımcı gözlem yapmak üzere yemekhane ve bağış deposunda gönüllü olarak çalışılmıştır. Göçmen evlerine ilişkin asıl gözlem ve değerlendirmeler SLP'deki evden edinilmiş, ardından 1 Ekim kuzey sınır kenti Tijuana, 19 Kasım Saltillo ve 28 Aralık güney sınır kenti Tapachula'da göçmen evleri ziyaret edilmiştir.[10] Aşağıda, ziyaret edilen göçmen evleri, güneyden kuzeye göç rotasındaki konum sırasıyla kısaca tanıtıldıktan sonra, bu evlerde yapılan görüşmeler, gözlemlerden edinilen bilgi ve diğer kaynaklardan derlenenlerle, göçmen evlerindeki işleyiş genel olarak açıklanacaktır.

Scalabrini Göçmen Evi (Albergue Belén)- Tapachula

Guatemala ile sınırı paylaşan Chiapas eyaletinde yer alan Tapachula, geçimini tarım ve hayvancılıktan sağlayan, 2015 verilerine göre 348 bin nüfuslu bir yerleşim yeridir.[11] Suchiate nehrini aşarak Meksika'ya geçen göçmenlerin ilk durağı Ciudad Hidalgo'dan yaklaşık 30 kilometre kuzeyde bulunan kentte

---

[9] 2011 tarihli Göç Yasası: https://cis.org/sites/cis.org/files/Ley-de-Migracion.pdf (14.10.2018).

[10] Göçmen evlerine araştırmacı ya da gönüllü olarak girebilmek için referanslar önemlidir, zira göçmenlerin çetelerden ve göçmen kaçakçılarından korunmasına yönelik yüksek güvenlik önlemleri alınmaktadır. Bu bağlamda, SLP'nin seçilme sebebi Zacatecas eyaletine komşu olması, ulaşım kolaylığı ve danışman hocam Dr. Raúl Delgado Wise'ın referanslarıdır.

[11] https://www.inegi.org.mx/app/areasgeograficas/default.aspx# (01.11.2018)

göçmen evi, 1997 yılında yoksul bir bölgede, kentin ana merkezine 4 kilometre mesafede kurulmuştur. 45 kişi kapasiteli evde kadın ve erkek yatakhanesi, yemekhane, revir ve diş kliniği bölümleri mevcuttur (Guevara, 2015: 70). Haftanın her günü sabah 7'den akşam 9'a hizmet veren evde ayrıca sığınma başvurusu yapacak olanlara danışmanlık verilmekte ve Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği'ne (UNHCR) sığınmacılar yönlendirilmektedir.

Her gün hizmet verildiği belirtilmiş olmasına rağmen, 28 Aralık 2017 tarihinde Tapachula göçmen evini ziyaret etmeye gidildiğinde göçmen evinin kapılarının kapalı olduğu görülmüştür. Çalışan personele Noel nedeniyle izin verilen evde yalnızca bir güvenlik görevlisi nöbetçi bırakılmış, kapıda ev hakkında sınırlı bir görüşme fırsatı yakalanmıştır. Nöbetçi, Noel döneminde göçmenlerin aileleri ile vakit geçirmeyi tercih ettiklerini, çok az sayıda göçmenin uğradığını belirtmiştir. Bu sırada göçmen evinin dış bahçesinde çamaşırlarını yıkayan, diğerleri ile sohbet eden ya da çimlerde uyuyan yaklaşık on göçmenin olduğu gözlenmiştir.

Orta Amerikalı göçmenlerin Tapachula'dan sonraki hedefleri, trenle yolculuk yapabilmek için 250 kilometre mesafedeki Arriaga'ya yürüyerek ulaşmaya çalışmaktadır. Mesafe uzun olsa da INM görevlilerinin karayolundaki kontrolleri nedeniyle, göçmenler motorlu araçları kullanmaktan çekinmektedirler.

San Luis Potosí Göçmen Evi

San Luis Potosí eyaletinin aynı adı taşıyan başkenti, ABD'ye uzanan demiryolu hattının üzerinde yer almaktadır. Kolonyal dönemde madencilik yapılan bölge, ekonominin durgun seyretmesi neticesinde 20. yüzyılda ABD'de göç vermiş, bugün ise transit göçmenler için canlı bir mola yeridir. 824 bin nüfuslu[12] kentin merkezine ve demiryoluna yakın yoksul bir mahallede kurulan SLP'deki göçmen evi bugün 250 kişi kapasitelidir. Tapachula'daki eve göre daha geniş bir alan üzerinde kurulmuş bu yurdun[13] idaresinde hem Katolik Kilisesi'nin din görevlileri hem de sivil personel hizmet vermektedir.

Kentte yerel yönetim birimleri, konsolosluklar, üniversite ve diğer sivil toplum örgütleri ile işbirliği içinde çalışan göçmen evinde Tapachula'daki gibi sığınmacılara başvuru sürecinde destek olunmaktadır. Bunun yanında ABD'ye gitmekten vazgeçmiş Orta Amerikalıların Meksika'daki kalışlarını düzenli hale getirmek üzere INM ile çalışmalar da yürütmektedir. Gönüllü uzmanları aracılığıyla göçmenlere hukuki, tıbbi, psikolojik destek sunan SLP

[12] https://www.inegi.org.mx/app/areasgeograficas/?ag=24028 (01.11.2018)
[13] Göçmen evleri (*casas del migrante*) yurt (*albergue*) olarak da tanımlanmaktadır.

göçmen evini, bu çalışmada tartışılan göç yönetişiminin yereldeki aktörlerine örnek teşkil etmektedir.

Saltillo Göçmen Evi

SLP göçmen evinde görüştüğüm göçmenlerin büyük çoğunluğu bir sonraki duraklarının Coahuila eyaletinin başkenti Saltillo olacağını belirtmişlerdir. İki şehir arasındaki mesafe, karayolu ile 450 kilometredir. SLP göçmen evinden çıkıp demiryolunda treni bekleyen göçmenler, Saltillo'da trenden atlayıp, yine kentin yoksul bir mahallesinde kurulan eve dinlenmek üzere kabul edilmektedir. 2015 verilerine göre 807 bin nüfuslu[14] kentte, göçmen evi 2000 yılında kurulmuştur. 200 kişilik kapasiteye sahip yurdun idareci/danışmanı konumundaki rahip Pedro Pantoja Arreola, göçmenlere yönelik çalışmaları ve insan hakları savunucu olarak çeşitli ödüller almış, göçmenlerin hem acil ihtiyaçlarının karşılanması hem de haklarının savunulması için hizmet vermiştir.[15] Burada çalışmaya gönüllü olanlara barınma ve yiyecek imkânı sunulmaktadır. Gönüllü çalışacak olanların uzun dönemli kalışlarını önemseyen ev, göçle ilgili araştırma yapan kısa süreli gönüllüleri de sınırlı sayıda kabul etmektedir.

Araştırma kapsamında günübirlik ziyaret edilen göçmen evinde bir erkek, bir kadın iki personel ile görüşme yapılmıştır. Görevlilerce Saltillo göçmen evinde göçmenlerin kalacakları sürede uyacakları kurallara yönelik verilen oryantasyon eğitimi anlatılmış, hem göçmenlere sunulan gündelik hizmetlere hem de insan hakları mücadelesi için belediye, INM, ulusal/uluslararası insan hakları örgütleri ile yürütülen faaliyetlere dair bilgi verilmiştir.[16]

Tijuana Göçmen Evi[17]

Aşağı Kaliforniya eyaletinde, sınır kenti olan Tijuana 2015 verilerine göre 1 milyon 600 bin nüfusa sahiptir.[18] Suç oranının yüksek olduğu kentte, ziyaret edilen ev diğer kentlerde ziyaret edilenlerden, güvenlik tedbirlerinin düşük olması, binanın bakımsızlığı, personel yetersizliği nedeniyle farklıdır. Bulunduğu mahallede gaspın yaygın olduğu belirtilmiştir. Ziyarette görevli

---

[14] https://www.inegi.org.mx/app/areasgeograficas/default.aspx# (01.11.2018)

[15] Göçmen evinin web sayfasında uluslararası işbirliği yapılan kuruluşlar sıralanmaktadır: http://cdmsaltillo.wixsite.com/cdmsaltillo/alianzas (01.11.2018)

[16] Raporlar için bkz. http://cdmsaltillo.wixsite.com/cdmsaltillo/informes (01.11.2018)

[17] Aşağı Kaliforniya eyaletinde yer alan sınır kenti Tijuana'da birden çok göçmen evi vardır. Ziyaret edilen göçmen evinin tam adı: "Albergue para Migrantes y Restauración Jehova Protege a su Pueblo".

[18] https://www.inegi.org.mx/app/areasgeograficas/default.aspx# (01.11.2018)

personele ulaşılamamış, kapıda duran Meksikalı göçmenden eve dair bilgi alınmıştır. Buna göre ev, transit göçmenler, Tijuana'daki evsizler ve ABD'den sınır dışı edilen göçmenlerce kullanılmaktadır. Tijuana'daki göçmen evlerine uyuşturucu kartellerinin ve insan ticareti yapanların sızdığına dair gazete haberleri bulunmaktadır (Martinez, 2015). Ayrıca halk sağlığı açısından tehdit oluşturan, kötü koşullardaki evlerin yetkililerce kapatıldığı bilinmektedir.

Yukarıda kısaca söz edilmiş dört göçmen evine yapılan ziyaret, görüşmeler, gazete haberleri ve farklı kuruluşların raporlarından derlenen verilerle Meksika'da göçmen evlerinin işleyişi aşağıdaki gibi özetlenebilir:

1. Genellikle göç rotasındaki kentlerin yoksul bölgelerinde kurulmaktadır. Kentin yoksul bölgeleri aynı zamanda suç oranının yüksek olduğu, dışlanmış yerlerdir. Merkezi konumlarına rağmen, yerel halk da bu bölgelere girmeye çekinmektedir (Tapachula'da göçmen evine götüren taksi şoförü hava karardıktan sonra taksilerin de bölgeye gitmek istemediklerini ifade etmiştir).
2. Göçmenlerin organize suç örgütlerinin, göçmen kaçakçılarının hedefinde olmaması için sıkı güvenlik tedbirleri alınır: Bina içinde ve dışında kapalı devre kamera sistemleri, bina içinde göçmenlerin cep telefonları için emanet kasaları, kesici- delici aletlerin ateşli silahların binaya alınmaması önlemler arasındadır.
3. Girişte göçmenlerin beyanının esas olduğu kayıt sistemi bulunur. Göçmenlerin kaçırılması, kaybolması sıklıkla yaşanmaktadır. Kayıt sistemi ile göçmenlerin en son hangi evi kullandığının tespiti mümkündür. Ancak bu kayıt sisteminin güvenli şekilde korunamadığı durumlarla karşılaşılmaktadır (Saltillo'da bir çalışanın bilgisayarda yanlışlıkla dosyayı silmesi ile arşiv yok olmuştur).
4. Göçmen evlerine girişte yapılan mülakatlar göçmenlerin ihtiyaç duyduğu hizmetin sunulabilmesi açısından da önemlidir.
5. Göçmen evlerinde azami kalış süresi 72 saattir. Göç akımlarının yoğun olmadığı dönemlerde, kapasitesi yeterliyse 72 saatten daha fazla kalmaları da mümkündür (SLP'de aylardır evde ikamet eden, gündüzleri işe giden göçmenlere rastlanmıştır).
6. Yola bir sırt çantası ile çıkan göçmenlerin temel temizlik ve bakım malzemeleri imkânlar ölçüsünde temin edilir. Şampuan, sabun gibi malzemelerin yeterli olmadığı durumlarda göçmenler çamaşır deterjanları ile yıkanmakta bu da ciltlerinin tahriş olmasına neden olmaktadır (SLP göçmen evinde bu ihtiyaçlar için kilisenin işlettiği bir kantin mevcuttur).
7. Haftanın belli günlerinde doktor, avukat, sosyal hizmet uzmanı gibi profesyonel meslek sahipleri gönüllü olarak göçmenlere alanlarında hizmet sunmaktadır.

8. Göçmenlerin sabit telefondan ailelerini/yakınlarını aramaları için özel görüşme kabinleri ya da alanlar bulunur. Bu görüşmeler ücretli/ ücretsiz, kotalı olabilir.
9. Göçmen evlerinde uyuşturucu madde, alkollü içki bulundurmak ve tüketmek yasaktır. Göçmenler gündüzleri isterlerse evden dışarı çıkabilirler ancak eve sarhoş dönmeleri halinde içeri girmelerine izin verilmez.
10. Evden eve farklılık göstermekle birlikte göçmen evleri haftanın tüm günleri ve günün her saati yeni gelen göçmenlere açıktır (Tapachula göçmen evi Noel döneminde çalışanlarına izin verdiği için geçici olarak kapandığında göçmenlerin bahçede uyudukları ve çevreden geçenlerden dilendikleri gözlenmiştir).
11. Göçmen evlerinde yemek saati, banyo saati, uyku saati düzenlenmiştir.
12. Göçmen evlerinde kadın ve erkek yatakhaneleri ayrıdır, yalnızca küçük çocuklu ailelerin eğer uygun yer varsa birlikte kalmalarına izin verilir.
13. Yatakhanenin, yemekhanenin, dinlenme alanlarının düzeninde göçmenlere görev verilmektedir. Kişisel temizlikleri konusunda uyarılar yapılmakta, zaman zaman da yatakhaneler ilaçlanmaktadır.
14. İhtiyaç halinde idarenin yaptığı anonsla eşyaların taşınması, gelen bağışların tasnifi gibi işlerde göçmenler gönüllü olarak çalışmaktadır.
15. Göçmen evlerinin kaynaklarının temeli bağışlardır. Yerel halkın yaptığı bireysel bağışlarla birlikte bölgedeki küçük ve büyük ölçekli işletmelerin ayni ve nakdi bağışları göçmenlere sunulan hizmetlerin aksamaması için önemlidir. Ne var ki bu bağışların sürekliliği olmadığında dönemsel sorunlar yaşanabilmektedir. Özellikle çabuk bozulacak yiyecekler satan büyük marketler ürünlerin son kullanma tarihleri yaklaştığında göçmen evlerine bağışta bulunmaktadırlar. Firmalar bu bağış ve yardımlarla vergi indiriminden de yararlanmaktadırlar.
16. Tren üzerinde yolculuk ettikleri için yanlarında fazla eşya bulunduramayan göçmenlere, mevsimine göre giyecek temin edilir (SLP göçmen evine göçmenlerin yolda kullanamayacağı türden giysiler bağışlanmışsa - mayo, topuklu ayakkabı, gece kıyafetleri, takım elbise gibi- bunlar mahalledeki bir depoda satışa çıkarılır, elde edilen gelir göçmen evinin ihtiyaçları için kullanılır).
17. Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği, Uluslararası Göç Örgütü, Uluslararası Kızılhaç Örgütü, Sınır Tanımayan Doktorlar, bölgedeki üniversiteler, göçmenlerin geldiği ülkelerin konsoloslukları ve yerel yönetimle diyalog halindedirler (Miranda Guardiola, 2017).
18. Yerel halk ile göçmenler arasında diyaloğun güçlendirilmesi için etkinlikler düzenlenir. Lise, üniversite öğrencilerinin göçmenleri ziyareti özendirilir.

Göçmen evlerinin işleyişini aktardıktan sonra, işlevini daha iyi kavramak için SLP göçmen evinin 2011 yılında kapalı kaldığı döneme bakılabilir. Mahalle sakinlerinin, güvenlik gerekçesiyle şikâyetçi olduğu göçmen evi kapatıldığında göçmenlerin kentin daha geniş bir alanına yayıldığı, sokaklarda yattığı, dilendiği bilinmektedir. Göçmen evinin koordinatörü Geraldine Estrada'nın da belirttiği gibi kentte bir "kaos ortamı" oluşmuştur. Göçmen evinin çalışanları demiryolu yakınında, açık havada kumanya dağıtarak göçmenlere yardımcı olmaya çalışmışsa da yeterli olamamıştır. Yine yerel halkın şikâyeti sonucu aynı yıl, belediye, eyalet ve federal hükümet kilise ile güvenliğin sağlanmasına yönelik tedbirleri görüşmüş ve yeni göçmen evinin inşa edilmesine karar verilmiştir.[19] Güvenlik nedeniyle yapılan şikâyetler, hem daha güvenlikli bir göçmen evinin inşasını sağlamış hem de göçmen evlerinin işlemediği durumlarda kentte göçmenlerin ne kötü koşullarda yaşadıkları kavranmıştır.

Yerel halk ve göçmenler açısından yönetilmesi gereken bu süreçte yerel yönetimlerin kilise ve sivil toplum örgütleriyle işbirliğine gitmesi, düzensiz göçmenlerin göç sürecinde –kısmen- korunmasına yardımcı olmaktadır. Göçmen evleri, göç kaynaklı sorunların yaşandığı kentlerde yerel çözümler getirebilen bir işleve sahiptir. Candiz ve Bélanger (2018)'in çalışmaları da Orta Amerikalı göçmenlerin durak yerleri olan göçmen evlerinin sunduğu hizmetlerle göçmenlerin kuzeye gidiş planlarını etkileme gücüne sahip, güçlü kurumlar olarak göçün yönetimine nasıl katıldığını ortaya koymaktadır.

Sonuç

Orta Amerika'daki yoksulluk, işsizlik, şiddet ayrı ayrı ve birlikte insanları kuzeye, göçe iten temel etmenlerdir. Yılda yaklaşık 150 bin ile 400 bin arasında göçmenin Meksika koridorunda hayatını riske atarak ABD sınırına göç ettiği bilinmektedir. ABD'nin katı göç politikaları nedeniyle göçün düzensiz niteliği, göçmenleri organize suç örgütlerinin şiddetine karşı savunmasız kılmaktadır. Meksika'da göçmen evleri, düzensiz göçün göçmenler açısından olumsuz sonuçlarının azaltılmasına katkı sunan stratejik yapılardır. Resmi kurumlarla, uluslararası örgütlerle, akademi ile diyalog halinde göçmenlere yardım etmeye çalışan evler, göçmenlerin temel ihtiyaçlarının giderilmesinin yanında haklarını savunan, onlara yasal, tıbbi, psikososyal destek sağlayan oluşumlardır. Bu sayılan özellikleri ile göçmen evleri Orta Amerikalı göçmenlerin ifadesiyle "çölde vaha gibi"dir.

[19] https://www.elsiglodetorreon.com.mx/noticia/678594.reabren-casa-del-migrante-en-san-luis-potosi.html (14.10.2018).

Göçün küresel boyutu göz önünde tutularak göç yönetiminde devletlerle birlikte diğer aktörlerle sağlanacak işbirliğinin önemi vurgulanmakta ve yönetişim kavramı üzerinden konu tartışılmaktadır. Bu çerçevede, göçmen evleri, kentlerde yürüttükleri hizmetler açısından göçün düzenlenmesine yönelik çözüm sağlayıcı bir aktör olarak göçün yönetişiminde yer almaktadır. Ancak burada göçmenleri savunmasız kılan *şiddet, göçmenlere yönelik ayrımcı uygulamalar, haklarının korunmaması* gibi asli sorunların çözümü için irade göstermesi gereken birincil aktör, kilise ya da diğer insani yardım kuruluşları değildir. Bir başka deyişle göç, düzensiz göçe neden olan yapısal sorunlar göz ardı edilmeden, sınır güvenliği boyutunun ötesinde hak temelli, insani boyutları ile değerlendirilmeli ve sivil toplumun katılımını teşvik ederek devletin sorumluluğunda, yönetilmelidir.

Kaynakça

Atasü-Topçuoğlu, Reyhan, "Düzensiz Göç: Küreselleşmede Kısıtlanan İnsan Hareketliliği", *Küreselleşme Çağında Göç, Kavramlar, Tartışmalar,* 2. Baskı, (Ed. S. Gülfer Ihlamur-Öner ve N. Aslı Şirin Öner), İletişim Yayınları, İstanbul 2015, s.501-509.

Bourbeau, Philippe, *The Securitization of Migration: A Study of Movement and Order*, Taylor & Francis, 2011.

Candiz, Guillermo ve Danièle Bélanger, "Del Tránsito a la Espera: el Rol de las Casas del Migrante en México en las Trayectorias de los Migrantes Centroamericanos", *Canadian Journal of Latin American and Caribbean Studies/Revue canadienne des études latino-américaines et caraïbes*, C.43, S.2, 2018, s.77-97.

Carrasco Gonzales, Gonzalo, "La Migración Centroamericana en su tránsito por México hacia los Estados Unidos", *Alegatos Revista*, n.83, 2013, s.169-194.

Casillas, Rodolfo, "Los Migrantes Indocumentados: su Vulnerabilidad y la Nuestra", *México y Seguridad: Nuevo Desafío en México*, 2011a, s.147-164. http://www.casede.org/PublicacionesCasede/MigracionySeguridad/cap8.pdf

Casillas, Rodolfo, "The Dark Side of Globalized Migration: The Rise and Peak of Criminal Networks-The Case of Central Americans in Mexico", *Globalizations*, 8:3, 2011b, s.295-310.

Castles, Stephen, "Comparing the Experience of Five Major Emigration Countries", *Migración y Desarrollo*, 7, 2006, s.170-200.

Castles, Stephen ve Mark J. Miller, *Göçler Çağı, Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri,* İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2008.

Castles, Stephen, "Migración Irregular: Causas, Tipos y Dimensiones Regionales", *Migración y Desarrollo*, 8 (15), 2010, s. 49-80.

Castles, Stephen, Magdalena Arias Cubas, Chulhyo Kim ve Derya Özkul. "Irregular Migration: Causes, Patterns, and Strategies." *Global Perspectives on Migration and Development*, Springer, Dordrecht 2012, s. 117-151.

Cohn, D'vera, Jeffrey S. Passel ve Ana Gonzalez-Barrera, "Rise in U.S. Immigrants From El Salvador, Guatemala and Honduras Outpaces Growth From Elsewhere" http://www.pewhispanic.org/2017/12/07/rise-in-u-s-immigrants-from-el-salvador-guatemala-and-honduras-outpaces-growth-from-elsewhere/ (10.10.2018)

Collyer, Michael; De Haas, Hein. "Developing Dynamic Categorisations of Transit Migration". *Population, Space and Place*, C. 18, S.4, 2012, s. 468-481.

Delgado Wise, Raúl, "Is There a Space for Counterhegemonic Participation? Civil society in the Global Governance of Migration", *Globalizations*, C.15, S.6, 2018, s.746-761.

Durand, Jorge. "The Bracero Program (1942–1964): A Critical Appraisal", *Migración y Desarrollo*, C. 2, S.2, 2007, s. 25-40.

Durand, Jorge ve Douglas S. Massey, "Mexican Migration to the United States: A Critical Review", *Latin American Research Review*, C. 27, S. 2, 1992, s. 3-42.

Düvell, Franck, "Migration Policy Divergence and Civil Society Activism: The Case of Anti-deportation Campaigns", in E. Berggren, B. Likic-Brboric, G. Toksöz and N. Trimikliniotis, eds., *Irregular Migration, Informal Labour and Community in Europe*, Shaker Publishing, Maastricht 2007, s.413–429.

Düvell, Franck, "Irregular Immigration, Economics and Politics", 2011 https://www.cesifo-group.de/DocDL/dicereport311-rr2.pdf (10.10.2018)

Escobar, Agustin, Kay Hailbronner, Philip Martin ve Liliana Meza. "Migration and Development: Mexico and Turkey." *The International Migration Review*, C. 40, S. 3, 2006, s.707-718.

Guevara, Yaatsil, "Migración de Tránsito y Ayuda Humanitaria: Apuntes Sobre las Casas de Migrantes en la Ruta Migratoria del Pacífico Sur en México," *www.interamerica.de*, C. 8, S.1, 2015, s.63-84.

Ihlamur-Öner, S. Gülfer, "Küresel Bir Göç ve Mülteci Rejimine Doğru?" *Küreselleşme Çağında Göç, Kavramlar, Tartışmalar,* 2. Baskı, (Ed. S. Gülfer Ihlamur-Öner ve N. Aslı Şirin Öner), İletişim Yayınları, İstanbul 2015, s.577-600.

IOM, *Göç Terimleri Sözlüğü,* Uluslararası Göç Örgütü Yayınları, Cenevre 2009.

IOM, *World Immigration Report 2018*, International Organization for Migration, Geneva 2017.

İçduygu, Ahmet ve Deniz Sert, *Irregular Migration at Two Borders: The Turkish-EU and Mexican-U.S. Cases*, GMF, Washington 2010.

İçduygu, Ahmet ve Kristen Biehl, "Giriş" ve "Türkiye'ye Yönelik Göçün Değişen Yörüngesi", *Kentler ve Göç, Türkiye, İtalya, İspanya*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2012, s.1-6, 9-72.

Likić-Brborić, Branka, "Global Migration Governance, Civil Society and the Paradoxes of Sustainability." *Globalizations*, C.15, S.6, 2018, s.762-778.

Mandacı, Nazif ve Gökay Özerim, "Uluslararası Göçlerin Bir Güvenlik Konusuna Dönüşümü: Avrupa'da Radikal Sağ Partiler ve Göçün Güvenlikleştirilmesi", *Uluslararası İlişkiler/ International Relations*, C.10, S. 39, 2013, s. 105-30.

Martin, Philip, "Migration, Trade, and Development: Comparing Mexico-US and Turkey-Europe" 2011, https://migrationfiles.ucdavis.edu/uploads/rs/files/2011/martin-migration-trade-and-development.pdf (09.10.2018)

Martínez, Gabriela, "Narco recluta migrantes en albergues: Salolinde", *La Jornada Baja Calinornia*, (21.09.2015) http://jornadabc.mx/tijuana/21-09-2015/narco-recluta-migrantes-en-albergues-solalinde

Martínez, Óscar. *Los migrantes que no importan: En el camino con los centroamericanos indocumentados en México*. Icaria, Barcelona 2010.

Miranda Guardiola, Alfonso,G. "Estudio sobre las Casas de Migrantes Catolicas", 2017, http://www.cem.org.mx/Slider/58-ESTUDIO-SOBRE-LAS-CASAS-DE-MIGRANTES-CAT%C3%93LICAS.html (14.10.2018).

Morales, Julio, "Violencia y Derechos Humanos de Centroamericanos en México: la Paradoja entre Ser un País de Migrantes y un País de Tránsito", *Boletín Americanista*, 60, 2010, s.227-246.

Riediger-Röhm, Lara, "¿México: ruta de la muerte o camino hacia una vida mejor?", *Revista de Ciencias Sociales de la Universidad Iberoamericana*, C. 8, S.16, 2013, s. 167-182.

Ruiz Marrujo, Olivia, "Los Riesgos de Cruzar: la Migración Centroamericana en la Frontera México-Guatemala", *Frontera Norte*, C.13, S.25, 2001, s.7-41.

Silva Hernández, Aida, "Estrategias de Tránsito de Adolescentes Centroamericanos Independientes: Enfrentando la Frontera Vertical en México". *REMHU, Revista Interdisciplinar da Mobilidade Humana*, 44, 2015, s. 99-117.

Servan-Mori, Edson, Rene Leyva-Flores, Cesar Infante Xibille, Pilar Torres-Pereda ve Rodrigo Garcia-Cerde, "Migrants Suffering Violence while in

Transit Through Mexico: Factors Associated with the Decision to Continue or Turn Back", *Journal of Immigrant and Minority Health*, C. 16, S.1, 2014, s.53-59.

Sönmez, Ümit, *Piyasanın İdaresi, Neoliberalizm ve Bağımsız Düzenleyici Kurumların Anatomisi,* İletişim Yayınları, İstanbul 2011.

Toksöz, Gülay, "Göç ve Kalkınma Üzerine Küresel Forum", *İDEALKENT, Kent Araştırmaları Dergisi,* C.5, S.14, 2014, s. 29-37

Toksöz, Gülay, "Irregular Migration and Migrants' Informal Employment: a Discussion Theme in International Migration Governance", *Globalizations,* 2018, s.779-794.

INEGI, "Mexico en Cifras" https://www.inegi.org.mx/app/areasgeograficas/default.aspx# (01.11.2018)

_____"Reabren Casa del Migrante en San Luis Potosí", https://www.elsiglodetorreon.com.mx/noticia/678594.reabren-casa-del-migrante-en-san-luis-potosi.html (14.10.2018).